https://doi.org/10.65295/ifjusag202410

BARTAL ANNA MÁRIA[1] – GYORGYOVICH MIKLÓS[2]

A közösségi kapcsolódások és lehetőségek szerepe az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok körében

Absztrakt

A tanulmány a Magyar Ifjúságkutatás 2020-as és 2024-es adatfelvétele alapján azt vizsgálja, milyen közösségi kapcsolódásokkal rendelkeznek az önkéntes tapasztalattal bíró 19–29 éves fiatalok, és hogyan észlelik a közösségi kapcsolódásra lehetőséget adó programok elérhetőségét. Elméleti kiindulópontunk Ulrich Beck altruista individualizmus fogalma, valamint az önkéntessé válást magyarázó választás (motiváció) és meghívás (toborzás) kettőssége. Két fogalmat vezetünk be: Az önkéntes identitás arra utal, hogy a felvétel egyetlen, előzmény nélküli kérdésére csak az erős önkéntes öntudattal rendelkezők válaszolnak igennel. Az önkéntes tapasztalattal rendelkezők alatt pedig az aktív és az egykori önkénteseket vonjuk össze, akiket az önkéntes tapasztalatokkal nem rendelkezőkkel vetünk össze. A KSH és az Önkéntesség Magyarországon felvételek trendjei a pandémia utáni visszaesést és a fiatal önkéntesség szerkezeti átrendeződését mutatják: nőtt a formális, az epizodikus és az egyszeri önkéntesség súlya. Az önkéntes tapasztalattal rendelkezők iskolázottabbak, nagyobb arányban tanulnak, és gyakrabban élnek megyei jogú városban; továbbá körükben a nők és a vallásosak felülreprezentáltak, ami a domináns státusz modellt támasztja alá. Bár a fiatalok döntő többségének nincs közösségi kötődése, az önkéntes tapasztalattal rendelkezők körében a közösségi kötődéssel bírók aránya jóval magasabb (23 vs. 9 százalék), és kapcsolódásaik sokszínűbbek. Emellett lényegesen nagyobb arányban észlelik a közösségi programokat (74 vs. 40 százalék), és rendszeresebben is részt vesznek rajtuk.

Kulcsszavak: önkéntesség, ifjúság, közösségi kapcsolódás, altruista individualizmus, önkéntes identitás, önkéntes tapasztalattal rendelkezők

1 Az *Önkéntes Szemle* főszerkesztője.

2 Egyetemi adjunktus, Károli Gáspár Református Egyetem.

Bevezetés

A Magyar Ifjúságkutatás 2024-es adatfelvétele révén immár két egymást követő időszakban lehet rálátásunk a magyar fiatalok önkéntességének bizonyos jellemzőire. A társadalmi-gazdasági térben elhelyezve, a 2020-as felvétel eredményei[3] a pandémia alatti, míg a 2024-esé pedig már a járvány utáni visszapattanás (*bounce back*)[4] utáni állapotot tükrözik.

Az elmúlt 25 évben az önkéntesség fokozottan hangsúlyos szerepet kapott mind az európai uniós, mind pedig a hazai ifjúságpolitika megújításában. Ez tulajdonképpen az önkéntességnek a szakirodalomban feltárt és a gyakorlati tapasztalatokon nyugvó négy olyan „következményéből" eredeztethető, amelyek az ifjúságpolitika számára is fontosak: a társadalmi kohézió, illetve befogadás (inklúzió) erősítése, a demokratikus szerepvállalás növelése, valamint a munkaerőpiaci készségek fejlesztése.[5]

Az 1980-as évek végétől az ifjúságkutatásban – a fiatalkorból a felnőttkorba való átmenet kockázatairól szóló vitákat – Ulrich Beck[6] nyomán az individualizáció tézise uralta.[7] Később Beck úgy látta, hogy „a »mi« felé irányuló új orientációk valami olyasmit hoznak létre, mint az együttműködő vagy altruista individualizmus".[8] Mindez inspirálólag hatott az önkéntességgel foglalkozó kutatásokra is, amelyek azt vizsgálták, hogy a kockázattársadalom, (az altruista) individualizáció, továbbá az atipikus munkavégzés, valamint az „életvilág" offline és online térre való szétválása miként befolyásolják az önkéntessé válást, illetve alakítják át az önkéntesség struktúráját.[9]

A hazai kutatások egyik központi kérdése, hogy a választás (motivációk) és/vagy a meghívás (toborzás) milyen szerepet játszanak általában, illetve konkrétan a fiatalok önkéntessé válásában.[10]

Ugyanakkor mind a nemzetközi, mind pedig a magyar kutatásokban kevésbé feltárt témának számít annak vizsgálata, hogy ezt a választást és meghívást menynyiben befolyásolja az altruista individualizáció[11] nyomán kialakuló közösségi kapcsolódás és azok elérhetőségének észlelése.

---

3 Gyorgyovich 2022; 2023.

4 A visszapattanás (*bounce back)* a rezilienciairodalomban Norris és munkatársai (2008) által kidolgozott fogalom, ami azt jelenti, hogy a traumák, katasztrófák, járványok után a megküzdési folyamat végén a közösségek milyen állapotba (az eredetibe vagy egy újabba) térnek vissza. Lásd erről bővebben: Bartal–Lukács–Tamás 2022.

5 Demicheli et al. 2023; O'Higgins 2020; Petkovic–Papp 2022.

6 Beck 1986.

7 Cuzzocrea–Collins 2015, 138.

8 Beck–Beck-Gernsheim 2002, 162.

9 Hustinx 2001; Cnaan–Handy 2005; Hustinx et al. 2010; Haski-Leventhal et al. 2022.

10 Vö. Bartal–Kmetty 2011; Béla-Csovcsics–Bifkovics–Kazár 2026; Bifkovics–Malota 2024; Dorner 2021; Fényes 2021.

11 Beck 2002.

Mindezekből következően tanulmányunk célja egyrészt annak vizsgálata, hogy a 19–29 éves, önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiataloknak – saját bevallásuk szerint – milyen közösségi kapcsolódásaik[12] voltak, és ezeken belül hogyan jelenik meg az önkéntesség. Másrészt célunk annak feltárása is, hogy ezen közösségi kapcsolódások elérhetőségének milyen volt az észlelése a fiatalok körében.[13] Úgy véljük, hogy az észlelt lehetőségek alapvetően befolyásolhatják a fiatalok közösségi kapcsolódását, illetve az önkéntességen keresztül is megnyilvánuló társadalmi részvételét, demokratikus szerepvállalását is.

Azért, hogy a Magyar Ifjúságkutatásnak a fiatalok önkéntességre vonatkozó eredményeit kontextuálisan is el tudjuk helyezni, egyrészt a tanulmány első fejezetében ismertetjük a Központi Statisztikai Hivatal *Munkaerő-felmérés*, valamint *Önkéntes munka* című kiegészítő felvételeinek a pandémia előtti és utáni időszakokra vonatkozó adatait, másrészt pedig röviden összegezzük a fiatalok önkéntességére vonatkozó hazai tanulmányok főbb megállapításait. Tanulmányunkban két új fogalmat – az önkéntes identitással és tapasztalatokkal rendelkezők – vezetünk be, amelyek indoklását és értelmezését a *Módszertani megjegyzések* fejezetben fejtjük ki bővebben. A negyedik fejezetben ismertetjük az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező 19–29 éves fiatalok demográfiai jellemzőit, míg az ötödik fejezetben ezen fiatalok közösségi kapcsolódásainak, valamint észlelt közösségi elérhetőségének eredményeit elemezzük különböző változók mentén.

A fiatalok önkéntességének trendjei 2018 és 2023 között a különböző adatfelvételek alapján

Magyarországon két felmérés közöl rendszeres időközönként adatokat az önkéntesség helyzetéről. Noha a két adatfelvétel mind önkéntességdefiníciójában, mind módszertanában és mintavételében is különbözik, de arra alkalmasak, hogy a fiatal önkéntesek körében végbement trendváltozásokat jelezzék.

A Központi Statisztikai Hivatal *Munkaerő-felmérés*, valamint *Önkéntes munka* című kiegészítő felvételei – az ILO javaslata alapján – a legtágabb önkéntes definíciót[14] alkalmazzák a 15–74 éves korosztály felméréséhez. Az 1. ábra adatai azt

12 Kapcsolódott-e az elmúlt egy év során bármilyen közösséghez, csoporthoz, társasághoz, baráti társasághoz, társuláshoz, mozgalomhoz, szervezethez, egyesülethez, alapítványhoz? Milyen jellegű ez a csoport, szervezet, társaság, mozgalom?

13 Elérhetők-e az Ön számára olyan közösségi programok, melyeket kifejezetten fiatalok számára szerveznek (pl. önkormányzat, civil szervezet vagy egy egyház által szervezetten)? Milyen jellegű csoport, szervezet, társaság, mozgalom érhető el ott, ahol Ön lakik?

14 Önkéntesek „azok a 15–74 éves személyek, akik (I) közvetlenül vagy valamilyen szervezeten keresztül, (II) önszántukból, ingyen, ellenszolgáltatás, fizetség nélkül, (III) háztartásukon kívül élő személyek javára vagy a társadalom hasznára a felsorolt tevékenységek közül bármelyiket végezték rendszeresen, alkalmanként, vagy akár csak egyetlen alkalommal is a kikérdezést megelőző 12 hónap során. A rokonok javára végzett tevékeny-

mutatják, hogy ezen felmérés szerint a pandémia előtti évben a 15–24 éves fiatalok körében az önkéntesek aránya 33 százalék, míg a 25–34 évesek körében 28 százalék volt.[15] A pandémia alatt, 2020-ban végzett adatfelvétel már arról tudósít, hogy a 15–24 évesek körében 6 százalékponttal visszaesett, míg a 25–34 évesek körében nem változott az önkéntesek aránya. A Covid-19-járvány után egy évvel a „visszapattanás" mindkét korcsoportban egy alacsonyabb szinten realizálódott. A 15–24 éves fiatalok körében – a 2019-es szinthez képest – 7 százalékponttal, a 25–34 évesek esetében pedig 4 százalékponttal esett vissza az önkéntesek aránya.

1. ábra: Az önkéntesek aránya a 15–24 és 25–34 évesek körében a Központi Statisztikai Hivatal *Munkaerő-felmérés, Önkéntes munka* című 2019-ben, 2020-ban és 2023-ban elvégzett kiegészítő felvételei alapján[16] (%)

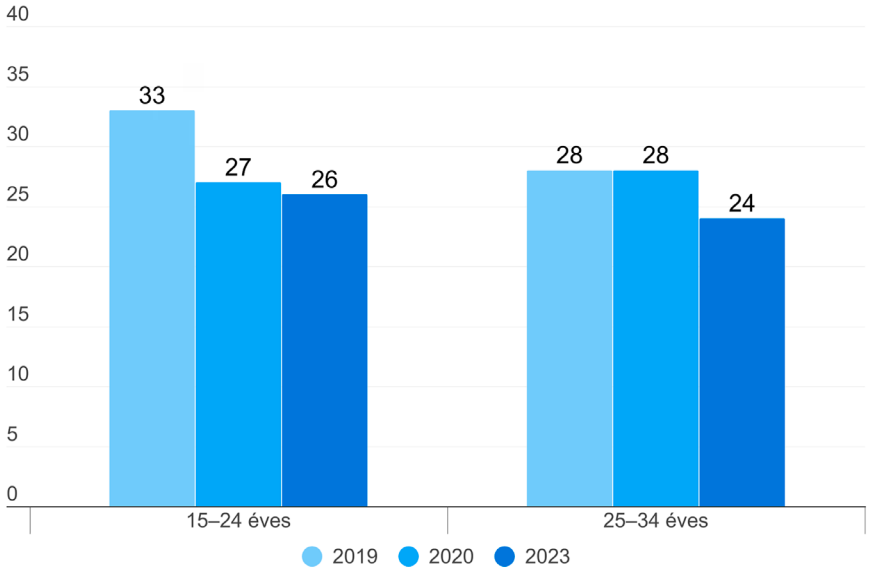

Forrás: *saját szerkesztés*

ségek is beletartoznak az önkéntes tevékenységek körébe, amennyiben a kedvezményezettjei más háztartásban élnek." (Váradi 2021, 7.)

15 Ez a 15–24 évesek esetében a minta átlagával (33,2 százalék) megegyező, míg a 25–34 évesek esetében 5 százalékponttal alatta volt.

16 A 15–24 éves korosztály alapsokasága 2019-ben 974 878 fő, 2020-ban 969 727 fő, míg 2023-ban 966 800 fő volt. A 25–34 éves korosztály alapsokasága 2019-ben 1 167 624 fő, 2020-ban 969 727 fő, míg 2023-ban 1 159 100 fő volt.

Az Önkéntesség Magyarországon felmérések a Központi Statisztikai Hivatal által alkalmazott definíciónál szűkebben értelmezik az önkéntességet,[17] illetve ötévente (nemre, korra, iskolai végzettségre és lakóhelyre vonatkozóan) reprezentatív mintavételt alkalmaznak a felnőtt népesség körében. Ahogy a 2. ábrán látható, a pandémia előtt két évvel, a 2018-ban készült felmérés szerint a 18–24 éves népesség körében az önkéntesek aránya elérte a 34 százalékot, míg a 25–34 évesek esetében ez 31 százalékot tett ki. A 2023-as adatfelvétel már azt mutatja, hogy a pandémia utáni első évben a 18–24 évesek körében 2 százalékponttal emelkedett, míg a 25–34 évesek esetében 4 százalékponttal, 27 százalékra csökkent az önkéntesek aránya.

2. ábra: Az önkéntesek aránya a 18–24 és 25–34 évesek körében az Önkéntesség Magyarországon 2018-ban és 2023-ban készült felmérései alapján[18] (%)

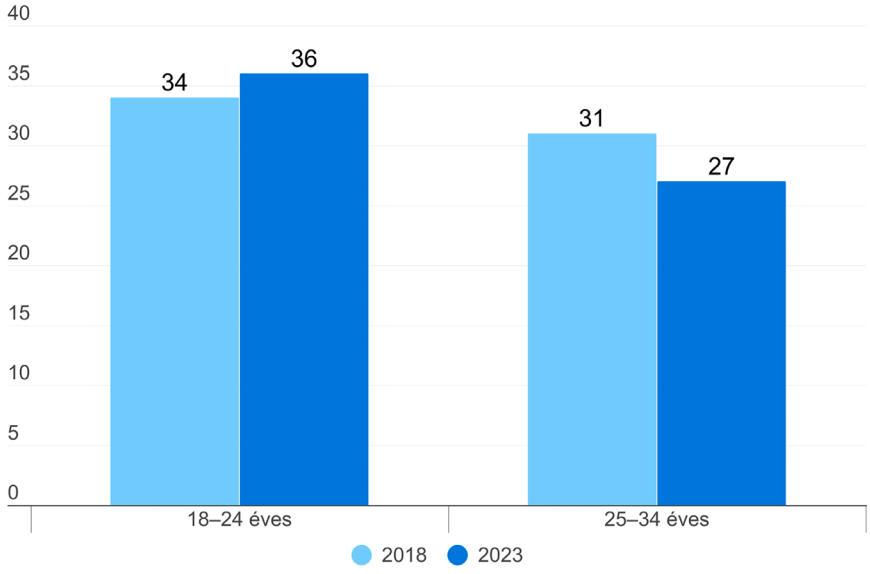

Forrás: *saját szerkesztés*

17 Az önkéntesség értelmezésénél a Nemzeti Önkéntes Stratégiában megadott definíciót veszik alapul, miszerint: „…olyan tevékenység, amelyet a személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, a pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva." (Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020, 2.)

18 Az adatok az úgynevezett aktív önkéntesek arányát mutatják, akik a megkérdezés idejét megelőző 12 hónapban önkéntes tevékenységet végeztek. 2018-ban a 2000 fős mintában a megkérdezettek 27,4 százaléka (574 fő), míg 2023-ban ugyanilyen mintanagyságban 30,3 százalék (606 fő) volt aktív önkéntes.

Összességében a két adatfelvétel alapján a 15–24 éves fiatalok önkéntességére vonatkozóan nem tudunk egyértelmű megállapításokat tenni, ugyanakkor a 25–34 éves korosztály esetében világosan látszik, hogy az önkéntesek aránya 2023-ra számottevően csökkent, és nem tudott visszaállni a pandémia előtti szintre.

A fiatalok önkéntességére vonatkozó hazai tanulmányok főbb megállapításai

A még hatályban lévő Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 kiemelt célnak tűzte ki a 18–26 év közötti fiatalok önkéntes tevékenységekben való részvételének növelését. Bartal[19] megállapítja, hogy a stratégia adekvát válaszokat adott erre a társadalmi és strukturális problémára, mivel az önkéntes fiatalok aránya a 2000-es évek végén jóval alacsonyabb volt más korcsoportokhoz, de az európai uniós átlaghoz képest is.[20] A 2013-as adatok[21] szerint a 18–29 évesek 37 százaléka volt önkéntes a kérdezést megelőző egy évben, míg 63 százalékuk soha nem gyakorolta ezt a tevékenységet (1. táblázat).

1. táblázat: A 18–29 éves és a teljes népesség jellemzői önkéntességük ideje szerint az Önkéntesség Magyarországon 2013-ban, 2018-ban és 2023-ban készült felmérései alapján (%)

	Önkéntesség Magyarországon 2013	Önkéntesség Magyarországon 2018	Önkéntesség Magyarországon 2023
A 18–29 éves aktív önkéntesek aránya a felvételt megelőző 12 hónapban	37	32	32
A felvételt megelőző években volt önkéntesek aránya a 18–29 évesek körében		11	40
A 18–29 éves, önkéntes tapasztalattal nem rendelkezők aránya	63	57	28
Az összes aktív önkéntes aránya, a felvételt megelőző 12 hónapban	33	27	30
A felvételt megelőző években volt összes önkéntes aránya		17	36
Az összes, önkéntes tapasztalattal nem rendelkezők aránya	67	56	33

Forrás: *saját szerkesztés*

19 Bartal 2021.

20 Az Európai Értékrend Vizsgálatok 2008-as adatai szerint az önkéntesek 15 százaléka volt 18–25 év, 16 százaléka 26–35 év, 23–23 százaléka 36–45 év, illetve 46–55 év közötti (Bartal 2010).

21 Batta 2013.

Az öt évvel később készült Önkéntesség Magyarországon 2018[22] felmérés már azt mutatta, hogy a 18–29 éves fiatalok 32 százaléka volt aktív önkéntes, és 11 százalékuk a felvételt megelőző években is végzett ilyen tevékenységet, továbbá 57 százalékuk soha nem volt önkéntes. A 2023-as adatfelvétel eredményei pedig már azt jelzik, hogy bár a 18–29 évesek között az aktív önkéntesek aránya nem változott (32 százalék), de 40 százalékra emelkedett a felvételt megelőző években volt önkéntesek aránya, és jelentősen, 28 százalékra csökkent az önkéntes tapasztalattal egyáltalán nem rendelkezőké.

Mindezek alapján megállapítható, hogy noha 2013 és 2023 között a 18–29 éves fiatalok körében az aktív önkéntesek aránya nem változott, de 35 százalékponttal csökkent azoké, akik soha nem végeztek ilyen tevékenységet. Összehasonlítva a teljes népességre vonatkozó adatokkal az látható, hogy 2018-ban a 18–29 évesek körében 5 százalékponttal, 2023-ban pedig 2 százalékponttal felülreprezentált volt az aktív önkéntesek aránya, míg az önkéntes tapasztalatokkal rendelkezőké 2018-ban közel azonos, míg 2023-ban már 6 százalékponttal volt magasabb. Mindezek az önkéntes tapasztalatok „szétterülésére" utalnak a fiatal korosztály körében.

Az önkéntesség formái és gyakorisága a 18–29 éves fiatalok körében

Az önkéntes szektorban végbement strukturális változások egyrészt a formális (a szervezetekhez kötődő) és az informális (szervezetekhez nem kötődő) önkéntesek arányában tükröződnek. Mind a hazai, mind pedig a nemzetközi önkéntességgel foglalkozó kutatások az informális (nem szervezetekhez kötődő) önkéntesség növekvő tendenciájáról számolnak be.[23] Bartal[24] megállapítása szerint a magyar önkéntes szektort már az 1990-es évek elejétől, a szervezetekhez nem kötődő, „más személy vagy személyek" megsegítésére irányuló informális önkéntesség dominálta. Ezt a megállapítást erősítik az elmúlt években lefolytatott, Önkéntesség Magyarországon felmérések eredményei is, miszerint: 2018-ban a 18 éven felüli magyar népesség 27 százaléka (2,2 millió fő) vallotta magát önkéntesnek, akik közül 66 százalékuk informális, 29 százalékuk formális keretek között, 7 százalékuk pedig mindkettő formában végzett önkéntes munkát.[25] Ezzel szemben az Önkéntesség Magyarországon felvétel legfrissebb, 2023-as eredményei már azt mutatják, hogy a népesség 30 százaléka (2,4 millió fő) volt a felvételt megelőző 12 hónapban valamilyen formában önkéntes. Az öt évvel korábbi adatokhoz képest 2023-ban átrendeződés történt, mivel az önkéntesek immár 37 százaléka infor-

22 Gyorgyovich et al. 2020, 44.

23 Mind a 27 európai uniós, mind pedig a 29 OECD-tagország többségében az informális önkéntesség hasonlóképpen gyakoribb, mint a formális önkéntesség. (Eurostat 2022; OECD 2024.)

24 Bartal 2019; 2025.

25 Gyorgyovich et al. 2020.

mális, 29 százaléka csak formális módon, továbbá 36 százaléka pedig formális és informális úton is vállalt önkéntességet.[26]

2018-ban a 18–29 éves korosztályban a teljes mintáénál alacsonyabb volt mind az informális, mind a formális (12 százalék) önkéntesek aránya, ami 2023-ra megfordult: alacsonyabb (27 százalék) lett az informális és magasabb (45 százalék) a formális önkéntesek mértéke (2. táblázat). Úgy véljük, ez egyrészt az Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ) hatásának is betudható, hiszen ennek keretében főként formális, szervezetekhez, intézményekhez kötődő tevékenységeket látnak el a középiskolások. Másrészt erősödhettek a korosztályban az önkéntes munkavégzés során a szervezeti hovatartozás igényei is.

2. táblázat: A 18–29 éves és a teljes népesség megoszlása az informális, a formális és mindkét formában történő önkéntesség alapján, az Önkéntesség Magyarországon 2018-ban és 2023-ban készült felmérései szerint (%)

	Önkéntesség Magyarországon 2018	Önkéntesség Magyarországon 2023
18–29 éves informális önkéntes	64	27
18–29 éves formális önkéntes	12	45
18–29 éves mindkét formában önkéntes	24	29
Az összes informális önkéntes	66	37
Az összes formális önkéntes	29	29
Az összes, mindkét formában önkéntes	7	36

Forrás: *saját szerkesztés*

Az önkéntes szektorban végbement strukturális változások másrészt az önkéntesség gyakoriságában mutatkoznak meg. Azaz hogy milyen volt a rendszeres, az epizodikus (alkalmi) és az egyszeri önkéntesek aránya akár az informális, akár a formális keretek között történő önkéntes munkavégzés során. A nemzetközi kutatások a 2000-es évek elejétől arról számolnak be, hogy általános jelenséggé lett az önkéntesség „reflexív stílusa"[27], illetve a hagyományos, hosszú távú és rendszeres önkéntesség mellett gyakoribb lett az úgynevezett epizodikus önkéntesség.[28]

Bartal[29] elemzése szerint ezt a trendet igazolták az Önkéntesség Magyarországon 2013-as adatai a 18–29 évesek (és a 40–49 éves korcsoportok) esetében (3. táblázat). Fényes[30] felsőoktatási hallgatók körében végzett 2014-es vizsgálatai hasonlóan magas (90 százalék körüli) epizodikus önkéntesarányt mért.

26 Gyorgyovich–Vas 2025.
27 Hustinx 2001.
28 Vö. Macduff 2005; Cnaan–Handy 2005; Hyde et al. 2014; Cnaan et al. 2022.
29 Bartal 2023, 76.
30 Fényes 2021.

Ugyanakkor az Önkéntesség Magyarországon 2018 eredményei arról tanúskodnak, hogy nemcsak 2013-hoz, hanem a minta átlagához képest is nőtt a 18–29 éves fiatal önkéntesek körében a rendszeres, és csökkent (39 százalék) az epizodikus önkéntesek aránya. A pandémia után egy évvel az Önkéntesség Magyarországon 2023 eredményei a korábbi felvételhez és a teljes mintához képest is ellenkező irányú folyamatokat mutattak: a 18–29 éves fiatalok körében 42 százalékra csökkent a rendszeres és 40 százalékra emelkedett az epizodikus önkéntesek aránya. Figyelemre méltó, hogy – 2013 és 2023 között mintegy 13 százalékponttal – tendenciaszerűen nőtt a vizsgált korcsoport körében az egyszeri önkéntesek aránya.

3. táblázat: A 18–29 éves és a teljes népesség megoszlása önkéntességük gyakoriságának típusai szerint, az Önkéntesség Magyarországon 2013-ban, 2018-ban és 2023-ban készült felmérései alapján (%)

	Önkéntesség Magyarországon 2013	Önkéntesség Magyarországon 2018	Önkéntesség Magyarországon 2023
A 18–29 éves rendszeres önkéntesek aránya	16	46	42
A 18–29 éves epizodikus önkéntesek aránya	80	39	40
A 18–29 éves egyszeri önkéntesek aránya	4	15	17
Összes rendszeres önkéntes aránya	33	43	55
Az összes epizodikus önkéntes aránya	64	45	37
Összes egyszeri önkéntes aránya	3	12	8

Forrás: *saját szerkesztés*

Összességben a 18–29 éves fiatalok körében az önkéntesség struktúráját a formális önkéntesek magasabb aránya, illetve némi hullámzás mellett az epizodikus és egyszeri önkéntesek arányának növekedése jellemezte 2013 és 2023 között. A pandémia utáni strukturális változások a rendszeres önkéntesek arányának csökkenését, az epizodikus és egyszeri önkéntesek arányának növekedését mutatták.

A választás és meghívás – avagy a motivációk és a toborzás szerepe a fiatalok önkéntessé válásában

Az önkéntesség motivációiról szóló kutatások Magyarországon a 2010-es évek elején indultak el. Az első ilyen kutatás folyamán Bartal és Kmetty[31] azt állapította meg, hogy a fiatal korcsoport (18–25 évesek) motivációs struktúrája jelentősen különbözött az idősebb korosztályétól. Ebben a korosztályban a vezető motivációk az elismertség (M = 3,96), a szociális interakciók (M = 3,93) és a megértés (M = 3,76) voltak. A szerzők szerint ugyanez volt elmondható a 26–35 évesek motivációs struktúrájáról is, amelyet úgy értékeltek, mint ami átmenetet képez a fiatalok és az idősebb korosztályok motivációs struktúrája között.

Gazsó és szerzőtársai[32] egy nem reprezentatív mintát vizsgálva azt találták, hogy a 18–30 éves fiatal felnőttek motivációit leginkább a megértésre (M = 29,6), az értékekre (M = 28,71) és a növekedésre (M = 27,1) irányuló motivációk befolyásolták. A tanulmány további fontos megállapítása volt, hogy a fiatal felnőtt önkénteseknél a legkiemelkedőbb személyiségvonás az együttműködési készség volt, de az önirányítottság is relatíve magas értéket mutatott, továbbá a temperamentumvonások közül a jutalomfüggőség kiugróan magas értékeket kapott.

Fényes[33] felsőoktatási tanulók körében – 2014-ben és 2019-ben – végzett vizsgálatai során azt találta, hogy az altruista motivációk mellett megjelentek az önérdekű és szakmai tapasztalatszerző motivációk, úgymint a karrierépítés, kapcsolatszerzés, a szabadidő hasznos eltöltése, a tanulmányokat segítő tevékenység stb.

Viszonylag kevés az olyan tanulmány a magyar önkéntességkutatásban, amely az önkéntesek toborzását, illetve annak módszereit és hatékonyságát vizsgálja. Bifkovics és Malota[34] szakirodalmi összefoglaló tanulmányukban kiemelten foglalkoznak az önkéntesek szájról szájra történő kommunikációjával, amikor is az önkéntesek hajlandók a szervezetet (és tevékenységét) másoknak ajánlani. A szájreklám mint hatékony toborzási módszer megnyilvánulhat offline és online formában is.

Béla-Csovcsics és szerzőtársai[35] a nemzetközi szakirodalom alapján nyolc önkéntességet gátló tényezőt – társadalmi, fizikai korlátok, stressz az önkéntességtől, felelősség, képesség, haszon hiánya, időkorlát, információhiány – azonosítanak. Tanulmányuk fontos megállapítása, hogy az egyéneket toborzási üzenetekkel nem lehet egységesen megszólítani, szükség van a kommunikáció diverzifikálására például nem, életkor, korábbi önkéntes tapasztalat vagy akár a közösségi motiváció alapján.

31 Bartal–Kmetty 2012, 25–26.
32 Gazsó et al. 2022, 76.
33 Fényes 2021.
34 Bifkovics–Malota 2024.
35 Béla-Csovcsics et al. 2026.

Mindezek alapján egyértelműen látható, hogy a magyar kutatásokban kevésbé feltárt témának számít annak vizsgálata, hogy a választást és a meghívást mennyiben befolyásolják az önkéntes munkavégzés – mint a közösségi kapcsolódás egyik formájának – lehetőségei és azok észlelése.

Módszertani megjegyzések

A fentebb már ismertetett adatfelvételekhez képest a Magyar Ifjúságkutatás 2020 és 2024 által használt önkéntességdefiníció leginkább az Önkéntesség Magyarországon 2018 definíciós bázisához áll közel, míg mintavételében a Központi Statisztikai Hivatal *Munkaerő-felmérés, Önkéntes munka* kiegészítő adatfelvételéhez közelít azzal, hogy 15 éves kortól vizsgálja a célcsoportot.

A Magyar Ifjúság Kutatás 2020-as és 2024-es hullámának adatait összehasonlítva egyértelműen látható az aktív önkéntesek arányának csökkenése az azonos korcsoportokban: a 15–29 éveseknél 3,1, a 15–24 évesek esetében 2,6, a 25–29 és a 19–29 éveseknél pedig 3 százalékpontos csökkenés mutatható ki a vizsgált időszakokban (lásd: 4. táblázat). Ezzel összefüggésben enyhe növekedés tapasztalható az önkéntes tapasztalattal nem rendelkezők arányában, ami a 15–24 évesek körében 0,6, a 25–29 éveseknél pedig 1,7 százalékpontos növekményt jelentett, míg a 19–29 évesek esetében 2,1 százalékpontos növekedést látunk. Az önkéntes tapasztalattal rendelkező 15–24 éveseknél 2,0, a 25–29 éveseknél pedig 2,6, a 19–29 éves korcsoportot nézve pedig 3,3 százalékpontos csökkenés látszik a két felvétel adatai között.

Összességében az is megállapítható, hogy a pandémia után két évvel leginkább az idősebb korcsoportban esett vissza az aktív önkéntesek aránya.

4. táblázat: A 15–29 éves és a 15–34 éves fiatalok önkéntességének jellemzői a különböző korcsoportok szerint, a Magyar Ifjúság Kutatás 2020, 2024 adatai alapján (%)

	Magyar Ifjúság Kutatás 2020				Magyar Ifjúság Kutatás 2024				
	Teljes minta 15–29 évesek	15–24 évesek	25–29 évesek	19–29 évesek	Teljes minta 15–34 évesek	15–29 évesek	15–24 évesek	25–29 évesek	19–29 évesek
Aktív önkéntes, aki a felvételt megelőző 12 hónapban önkéntes volt	8	9,1	5,8	6,9	4,5	4,9	6,5	2,8	3,6
Önkéntes, utoljára több, mint egy éve	7,7	7,5	8	8,5	8,2	7,5	8,1	8,4	8,5

	Magyar Ifjúság Kutatás 2020				Magyar Ifjúság Kutatás 2024				
	Teljes minta 15–29 évesek	15–24 évesek	25–29 évesek	19–29 évesek	Teljes minta 15–34 évesek	15–29 évesek	15–24 évesek	25–29 évesek	19–29 évesek
Soha nem volt önkéntes	83,4	82,2	85,4	83,6	85,1	85,2	82,8	87,1	85,7
Nem tudja	0,5	0,6	0,3	0,5	1,8	2	2,1	1,6	1,9
Nem válaszol	0,5	0,5	0,4	0,5	0,3	0,3	0,5	0,1	0,2
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Forrás: *saját szerkesztés*

Mi magyarázza ezt, a más felvételek adataihoz képest jelentős eltérést? Ahogy már korábban is kifejtettük,[36] úgy véljük, elsősorban a felvétel kérdezéstechnikai jellemzőiből fakadóak az eltérések. Más kutatásoktól eltérően előzménykérdések nélkül, egyetlen, a Nemzeti Önkéntes Stratégia definíciójának felolvasása után kellett a válaszadóknak önkéntesként azonosítani magukat. Ez azért fontos szempont, mert az önkéntesek arányának mérése rendkívül érzékeny a kérdésfeltevés módjára és a kérdés kérdőíves környezetére. A kifejezetten az önkéntességre fókuszáló, azt nevükben is előre tematizáló felmérések, így a Központi Statisztikai Hivatal *Munkaerő-felmérésének, Önkéntes munka* kiegészítő hullámai, az Európai Értékrend Vizsgálat vagy az Önkéntesség Magyarországon kutatások, a kérdést jellemzően előzménykérdésekkel vezetik fel, körbejárják, és ezzel mintegy „felébresztik" a válaszadó önkéntes identitását. Így ezekben a kutatásokban rendre lényegesen magasabb, 25–40 százalék körüli aktív önkéntességi ráta mérhető.[37] Ezzel szemben a nagymintás Magyar Ifjúságkutatás számos, egymástól eltérő tematikájú kérdés között, előzmény nélkül, egyetlen rövid kérdés erejéig kérdez rá az önkéntességre, és nemleges válasz esetén pedig más kérdéscsoportra lép tovább. A módszer a kérdőív hossza miatt teljességgel védhető, következménye viszont, hogy az ifjúságkutatás jóval alacsonyabb önkéntességi arányt mutat ki, mint a tematizált felvételek.

E módszertani sajátosságnak ugyanakkor fontos tartalmi hozadéka is van. Egy olyan kérdőíves helyzetben, amelyben nem készítik fel a válaszadót az önkéntességre előzménykérdések, kizárólag azok ismernek azonnal magukra egy önkéntes mivoltukat firtató, egyszeri kérdés alapján, akik tevékenységüket valóban önkéntes öntudattal élték (vagy élik) meg.[38] A kevésbé „tudatos", gyengébb önkéntes

36 Gyorgyovich 2022; 2023.

37 Emlékeztetőül kell megjegyeznünk, hogy az Önkéntesség Magyarországon kutatások szerint a 19–29 évesek körében az aktív önkéntesek aránya 2018-ban és 2023-ban egyaránt 31 százalék volt, miközben a több mint egy éve önkénteseké 2018-ban 12,9, 2023-ban pedig már 40,7 százalékot tett ki.

38 Vö. Finkelstein et al. 2005; Penner 2002.

identitással rendelkező fiatalok ugyanis ilyen felvezetés nélkül jellemzően nem adnak egyértelműen pozitív választ. Fontos hangsúlyozni, hogy ez az érvelés nemcsak az aktív, hanem az egykori önkéntesekre is érvényes. A 2020-as és a 2024-es Magyar Ifjúság Kutatás vonatkozó kérdése ugyanis nem a közelmúltra, hanem az egész életútra kérdez rá, és csak a válaszlehetőségek különítik el az aktív és az egykori önkénteseket. Aki tehát egyetlen kérdés után is ráismer önkéntes mivoltára, annál – a szerepidentitás-elmélet logikájával egybevágóan – relatíve erős önkéntes identitásról beszélhetünk.

Ahogy a bevezetőben is említettük, az önkéntes identitás mellett egy másik terminust is bevezetünk az elemzés során, ez pedig az önkéntes tapasztalatokkal rendelkezők fogalma. Ez azt jelenti, hogy elemzésünk középpontjában nem kizárólag az aktív önkéntesek állnak, hanem azok is, akik korábban voltak önkéntesek. Ebbe a csoportba egyfelől azok tartoznak, akik a kérdezést megelőző egy évben (is) végeztek önkéntes tevékenységet, másfelől azok, akik korábban, utoljára több mint egy éve folytattak ilyen tevékenységet, de a felvétel előtt közvetlenül már nem. E két csoportot egyetlen elemzési kategóriaként kezeljük, és velük állítjuk szembe kvázi kontrollcsoportként az önkéntes tapasztalattal egyáltalán nem rendelkezőket.

Ez a megközelítés annyiban tekinthető újításnak, hogy az ifjúsági (és általában a hazai) önkéntességkutatások túlnyomó része kizárólag az aktív önkéntesekre összpontosít, azaz arra a kérdésre keresi a választ, hogy a megkérdezett végzett-e önkéntes tevékenységet egy meghatározott, jellemzően a kérdezést megelőző 6 vagy 12 hónapos időszakban.

A tágabb kategória használata mellett egyfelől módszertani, mintanagysággal összefüggő megfontolások szólnak.[39] Az összevonást azonban nem pusztán technikai kényszer, hanem a tanulmány kérdésfeltevése is indokolja: a vizsgálat célja nem az önkéntes aktivitás pillanatnyi szintjének elemzése, hanem azon közösségi, kapcsolódásbeli lehetőségek észlelése, amelyek lehetővé teszik, hogy valaki önkéntessé váljon. E nézőpontból a releváns választóvonal nem az, hogy a válaszadó éppen az elmúlt 12 hónapban volt-e aktív, hanem az, hogy életében egyáltalán átlépte-e az önkéntesség „küszöbét". Az aktív és az egykori önkéntes ebben a tekintetben azonos, amennyiben mindketten realizálták a kapcsolódás-önkéntesség-lehetőség útvonalat, szemben azokkal, akiknél ez nem történt meg. A kutatási kérdés szempontjából tehát a tartalmilag is fontos határvonal a „volt már valaha önkéntes" kontra „soha nem volt önkéntes" megkülönböztetés, és épp ezért képezik a nem önkéntesek a kontrollcsoportot.

39 A 2024-es adatfelvételben az önkéntességre vonatkozó kérdésblokk felvételére csupán egy 1250 fős (15–34 éves) almintában nyílt lehetőség, amelyen belül a 15–29 évesek száma 895 fő. Ebben az almintában az önkéntes tapasztalattal rendelkezők aránya összességében nem egészen 13 százalék, a kizárólag aktív önkéntesek aránya pedig 5 százalék alatti (néhány tucat fő), amely elemszám túl alacsony a megbízható elemzéshez. Hasonló megfontolásból nem választjuk szét a sokaságot a végzett önkéntesség formális (szervezeti) vagy informális (magánúton folytatott) jellege szerint sem.

Másrészt a vizsgált korosztály életszakasza önmagában is indokolja az összevonást. Egy 15–29 (illetve 34) éves népességben a „kérdezést megelőző egy év" rendkívül képlékeny és sok átmenettel (iskolaváltás, első munkahely, költözés) terhelt, így az aktivitás pillanatnyi megléte vagy hiánya nagyrészt esetleges. Az „egykori" jelző sem jelent körükben távoli múltat. Továbbá, bár az elemzésben az ifjúságkutatás bővített, 15–34 éves korosztályát is bemutatjuk, az eredmények értelmezésénél kiemelten a 19–29 évesekre összpontosítunk. Ennek két, egymást erősítő oka van. Egyrészt e korcsoport tekinthető az ifjúsági önkéntesség „aktív magjának", amely a vizsgált peremcsoportoktól minőségileg is elkülönül. A 19 éves alsó határt az Iskolai Közösségi Szolgálat indokolja.[40] A 29 éves felső határt pedig egyfelől a kutatássorozat történeti összehasonlíthatósága adja,[41] másfelől a 2024-ben újonnan bevont 30–34 évesek már eltérő életszakaszt képviselnek, amelyben megjelenik az informális szülői önkéntesség.[42] Végezetül a korábbi adatokon is láttuk, hogy az ifjúsági korcsoport önkéntes attitűdjei és motivációi az életkor mentén érdemben különböznek.[43]

Az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező 19–29 év közötti fiatalok szociodemográfiai jellemzői

Eredményeink bemutatása előtt egy felvezető fejezetben áttekintjük, hogy mely szociodemográfiai vonások mentén különül el az önkéntes tapasztalattal rendelkezők köre azoktól a kortársaiktól, akik ilyen tapasztalattal egyáltalán nem rendelkeznek. Az összehasonlítást hat változó – nem, településtípus, iskolai végzettség, gazdasági aktivitás, családi állapot és vallásosság – mentén, a 2020-as és a 2024-es adatfelvétel eredményeit párhuzamosan bemutatva végezzük el (5. táblázat). A kereszttáblákban közölt százalékos megoszlások minden esetben az önkéntes tapasztalat szerinti csoportokon belül értendők, azaz külön-külön írják le az önkéntes tapasztalattal rendelkezők, illetve nem rendelkezők belső összetételét. Így a két

40 Az Iskolai Közösségi Szolgálat, kvázi kötelező szolgálatvállalás, a 15–18 évesek körét érinti a mintából, és – bár a kérdezőbiztosok kifejezett utasítása szerint az IKSZ nem számít önkéntességnek – a legfiatalabbak tevékenységüket gyakran mégis önkéntességként verbalizálják, ami fölfelé torzítja és tartalmilag is megkérdőjelezhetővé teszi a körükben mért (főleg formális) önkéntességi arányt (vö. Gyorgyovich 2022; 2023). A 19. életévtől, a középiskola után ez a torzító hatás jórészt megszűnik.

41 A 2020-as hullám a 15–29 éveseket fedte le, így a 2020–2024-es összevetés közös, mindkét felvételben jelen lévő tartománya a 19–29 évesek köre.

42 Ezt empirikusan is alátámasztja, hogy míg 2020-ban a korcsoport és az önkéntesség jellege közötti összefüggés nem volt szignifikáns ($p = 0{,}054$), addig 2024-ben, a 30–34 évesek bevonásával szignifikánssá vált ($p < 0{,}001$), elsősorban e legidősebb csoport átlagtól eltérő, az informális önkéntesség irányába mozduló szerkezete miatt.

43 Gyorgyovich 2023.

profil egymáshoz mérése közvetlenül megmutatja, mely társadalmi csoportok felül-, illetve alulreprezentáltak az önkéntesek körében.

Az értelmezés során – a módszertani fejezetben kifejtett megfontolásokkal összhangban – kiemelten a 19–29 éves korosztályra összpontosítunk. A 15–18 éveseket és – a 2024-es hullámban – a 30–34 éveseket csak a kontextus kedvéért, fokozott óvatossággal vonjuk be az elemzésbe: előbbieknél az iskolai közösségi szolgálat torzító hatása, utóbbiaknál pedig az eltérő életszakasz miatt. Fontos módszertani korlát továbbá, hogy a 2024-es felvételben az almintán történő kérdezés miatt az önkéntes tapasztalattal rendelkezők száma alacsonyabb, mint 2020-ban, ezért az itteni összefüggések statisztikai ereje korlátozott. Emiatt az egyes évek eredményeit nem önmagukban, hanem elsősorban a két hullám együttes mintázata alapján értékeljük: ahol a 2020-as, nagy elemszámú felvétel szignifikáns különbséget jelez, és a 2024-es adatok – ha nem is mindig szignifikánsan – ugyanabba az irányba mutatnak, ott megalapozottan beszélhetünk tartós összefüggésről.

5. táblázat: Az önkéntes tapasztalattal rendelkező és nem rendelkező 19–29 éves fiatalok szociodemográfiai jellemzői a Magyar Ifjúság Kutatás 2020-as és 2024-es adatai alapján (%, oszlopszázalék az önkéntes tapasztalat szerinti csoportokon belül)[44]

	2020		2024	
	Soha nem volt önkéntes	Önkéntes tapasztalattal rendelkezik	Soha nem volt önkéntes	Önkéntes tapasztalattal rendelkezik
	19–29 évesek	19–29 évesek	19–29 évesek	19–29 évesek
Nem				
Férfi	52,0	45,6	51,2	46,0
Nő	48,0	54,4	48,8	54,0
Településtípus				
Budapest	18,1	15,7	19,2	5,7
Megyei jogú város, megyeszékhely	20,4	27,4	18,7	32,2
Város	31,3	33,2	32,4	29,9
Község	30,2	23,7	29,8	32,2
Iskolai végzettség				
Legfeljebb 8 általános	9,5	6,5	10,9	4,6
Szakmunkás	22,6	11,5	25,5	8,0
Érettségi	53,2	53,8	46,5	64,4
Diploma, PhD	14,7	28,2	17,1	23,0

44 A százalékos megoszlások az önkéntes tapasztalat szerinti csoportokon belül értendők.

	2020		2024	
	Soha nem volt önkéntes	Önkéntes tapasztalattal rendelkezik	Soha nem volt önkéntes	Önkéntes tapasztalattal rendelkezik
	19–29 évesek	19–29 évesek	19–29 évesek	19–29 évesek
Fő tevékenység				
Tanul	20,1	33,5	19,7	41,4
Dolgozik	66,7	58,4	72,6	50,6
Egyik sem	13,2	8,1	7,7	8,0
Családi állapot[45]				
Nőtlen, hajadon	64,0	74,5	73,1	71,4
Házas	15,3	11,3	14,0	13,1
Élettársi kapcsolat	20,8	14,2	12,9	15,5
Vallásosság (önmeghatározás)				
Vallásos, az egyház tanítását követi	4,8	7,0	4,6	6,9
Vallásos a maga módján	50,8	52,9	47,5	42,5
Nem tudja megmondani	4,7	7,1	9,0	13,8
Nem vallásos	35,3	30,4	29,9	24,1
Nem vallásos, más a meggyőződése	4,5	2,6	9,0	12,6

Forrás: *saját szerkesztés*

Az önkéntes tapasztalattal rendelkezők között a nők mindkét felvételben felülreprezentáltak, arányuk magasabb, mint azok körében, akik soha nem önkénteskedtek. A 2020-as, nagy elemszámú adatokon ez a különbség statisztikailag szignifikáns,[46] a 2024-es felvételben azonban – bár a nők túlsúlya ugyanúgy kirajzolódik – az alacsony elemszám mellett már nem éri el a szignifikancia szintjét.[47] A teljes, 15–34 éves 2024-es mintán ugyanez az irány rajzolódik ki, és itt sem szignifikáns az összefüggés.[48] A két hullám egybehangzó iránya alapján ugyanakkor megalapozottan állítható, hogy a fiatal önkéntesek körében a nők felülreprezentáltak.

A településtípus szerinti megoszlás a két felvétel legstabilabb mintázatát adja. Az önkéntesek a megyei jogú városokban, megyeszékhelyeken következetesen

45 Mindkét mintában elenyésző az elváltak és özvegyek számossága, így őket a jobb értelmezhetőség okán kizártuk a jelen kereszttáblás elemzésből.

46 $p < 0{,}001$

47 $p = 0{,}360$

48 $p = 0{,}205$, tehát a 19–29 éves részmintában tapasztalt eredmény sem csupán a kisebb elemszám véletlene.

felül-, a fővárosban pedig alulreprezentáltak (2020-ban emellett a községekben élők is valamelyest alulreprezentáltak voltak). Ez az összefüggés mindkét hullámban szignifikáns,[49] és ugyanez a mintázat – a fővárosiak alulreprezentáltsága, a megyeszékhelyen élők felülreprezentáltsága – a teljes, 15–34 éves 2024-es mintán is megerősítést nyer.[50]

A szociodemográfiai jellemzők közül az iskolai végzettség mutatja a legerősebb és legkövetkezetesebb összefüggést az önkéntes tapasztalattal. Az önkéntesek iskolázottsága magasabb, mint a nem önkénteseké, körükben nagyobb az érettségizettek és különösen a diplomások aránya, a szakmunkás (illetve szakközép) végzettségűeké viszont alacsonyabb. Ez a mintázat (szemben a legtöbb más változóval) a kisebb elemszámú 2024-es felvételben is szignifikáns marad,[51] és a teljes, 15–34 éves 2024-es mintán is megerősítést nyer.[52] Mindez az önkéntesség ún. domináns státusz modelljének[53] hazai valóságát támasztja alá, amely szerint a részvétel a társadalmilag preferáltabb (domináns) státuszokkal, így a magasabb iskolai végzettséggel, jövedelemmel és foglalkozási presztízzsel rendelkezők körében magasabb.

A gazdasági aktivitás szerinti megoszlás ezt a képet árnyalja és megerősíti. Az önkéntesek mindkét hullámban nagyobb arányban tanulók, és (legalábbis 2020-ban) kisebb arányban tartoznak a sem nem tanuló, sem nem dolgozó, inaktív csoportba – az összefüggés mindkét felvételben szignifikáns.[54] A 2024-es hullám emellett a tanulás és a munka együttes vállalásának vizsgálatát is lehetővé teszi, így az önkéntesek körében szembetűnően magasabb azok aránya, akik egyszerre tanulnak és dolgoznak is.[55] Ez a többféle kötöttséget egyszerre vállaló, aktív profil szintén nem feltétlenül csak magyar sajátosság, tekintve, hogy nemzetközi kutatások szerint az önkéntesség jellemzően nem a szabadidő bőségével, hanem éppen az egyéb aktivitásokban való intenzív részvétellel jár együtt.[56]

A fiatalkori önkéntesség tehát elsősorban egy erőforrásokban gazdagabb, illetve a tanulás intézményrendszeréhez szorosan kötődő élethelyzethez kapcsolódik. Módszertanilag ugyanakkor látni kell, hogy mivel az iskolai végzettség, az életkor és a tanulói státusz egymással szorosan összefügg, e kétváltozós összefüggések önmagukban nem bonthatók fel a tényezők önálló hatásaira – erre csak többváltozós elemzés adna módot.

49 2020: $p < 0{,}001$; 2024: $p = 0{,}002$
50 $p = 0{,}001$
51 2020: $p < 0{,}001$; 2024: $p < 0{,}001$
52 $p < 0{,}001$
53 Smith 1994.
54 2020: $p < 0{,}001$; 2024: $p < 0{,}001$
55 $p < 0{,}001$
56 Wilson 2000.

A családi állapot szerinti összefüggés az önkéntes tapasztalattal a 2020-as felvételben világos és szignifikáns.[57] Az önkéntesek egyértelműen nagyobb arányban voltak nőtlenek, illetve hajadonok, míg a házas és az élettársi kapcsolatban élők körükben alulreprezentáltak voltak. Mindez illeszkedik abba az életszakasz-logikába, amely szerint az önkéntes részvétel a párkapcsolati és családi kötelezettségek kiépülése előtti, kötetlenebb élethelyzetben gyakoribb. A 2024-es felvételben azonban ez a mintázat nem ismétlődik meg, az összefüggés sem szignifikáns,[58] a nőtlenek, hajadonok aránya az önkéntesek és a nem önkéntesek között gyakorlatilag azonos, és ugyanez igaz a teljes, 2024-es mintára is.[59] Mindezek alapján a családi állapot és az önkéntesség kapcsolatáról óvatosan kell fogalmaznunk: a 2020-as adatokon jól kirajzolódó, az egyedülállók felülreprezentáltságára utaló, az életszakasz-logikával egybevágó összefüggés a 2024-es felvételben (az alacsony esetszám mellett) nem igazolható.

A vallásosság és az önkéntesség kapcsolata a 2020-as adatokban következetesen kimutatható, így az önkéntes tapasztalattal rendelkezők valamivel vallásosabbak, mint kortársaik, és nagyobb arányban vallják magukat az egyház tanítását követő vallásosnak, tehát kisebb arányban nem vallásosnak.[60] A 2024-es felvételben az önmeghatározás szerinti vallásosság ugyanebbe az irányba mutat, így az önkéntesek között magasabb az egyház tanítását követők, alacsonyabb a nem vallásosok aránya, az alacsony elemszám mellett azonban az összefüggés nem szignifikáns,[61] és ugyanez a nem szignifikáns eredmény jellemzi a teljes, 15–34 éves 2024-es mintát is.[62] A vallásosság szerinti különbség mindezzel együtt tartalmilag jól értelmezhető, amennyiben a vallási közösségek egyszerre jelentenek értékalapot és intézményi csatornát az önkéntessé váláshoz.

A vizsgált fiatal, önkéntes tapasztalattal rendelkező korosztály szociodemográfiai profilja a két hullám egybehangzó tanúsága szerint a következő vonásokkal írható le:

(A soha nem volt önkéntes kortársaikhoz képest) magasabb iskolai végzettségűek, nagyobb arányban tanulók (illetve tanulás és munka mellett egyszerre elkötelezettek), gyakrabban élnek megyei jogú városban és ritkábban a fővárosban. Körükben a nők és (legalábbis mérsékelten) a vallásosabbak felülreprezentáltak.

Ezen demográfiai jellemzők szerepét erősíti meg mindkét felvételben az iskolai végzettség, a településtípus és a gazdasági aktivitás mentén mért szignifikáns összefüggés, míg a nemek és a vallásosság szerinti mintázat iránya mindkét hullámban azonos, a 2024-es kis elemszám mellett nem éri el a szignifikancia szintjét, így

57 $p < 0{,}001$
58 $p = 0{,}799$
59 $p = 0{,}299$
60 $p < 0{,}001$
61 $p = 0{,}296$
62 $p = 0{,}130$

inkább csak tendenciaként értelmezhető. Ezzel szemben a családi állapot szerinti, 2020-ban még jól kirajzolódó összefüggés a 2024-es felvételben nem erősíthető meg.

A profil egésze mindezzel együtt egy irányba mutat: a 19–29 évesek körében az önkéntesség elsősorban az erőforrásokban gazdagabb (iskolázottabb, illetve a tanulás intézményrendszeréhez kötődő), az átlagosnál sűrűbb szervezeti környezetben élő és gyakrabban vallási közösséghez is kapcsolódó fiatalok élethelyzetéhez társul.

A közösségi kapcsolódás és típusai, valamint azok elérhetősége a 19–29 éves önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok körében

A Magyar Ifjúság Kutatás 2024 kérdőív logikáját követve elemzésünkben először a 15–34 éves – és ezen belül a 19–29 éves – önkéntes tapasztalatokkal rendelkező közösségi kapcsolódását és típusait vizsgáljuk. Ezt követően pedig ezen (például önkormányzat, civil szervezet vagy egy egyház által szervezett) közösségi programok elérhetőségének észlelését tárjuk fel a 19–29 éves kapcsolódó, önkéntes tapasztalatokkal rendelkező és nem rendelkezők almintáiban.

A közösségi kapcsolódás jellemzői a 19–29 éves önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok körében

Az elemzés alapján első fontos megállapításunk, hogy a magyar fiatalok döntő többségének (89 százalékának) nincs közösségi kapcsolódása. Ennek okaként a válaszadók legfőképpen az idő- és érdeklődéshiányt jelölték meg, valamint az „így alakult" választ adták.

A második megállapításunk – ahogyan a 3. ábrán is látható –, hogy az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok nagyobb arányban (23 százalék) vallanak közösségi kapcsolódásaikról. Az altruista individualizmus az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok egy bizonyos körére (11–23 százalékban) inkább jellemző, mint az ilyen tapasztalattal nem bírók csoportjára (9 százalék).

3. ábra: A közösségi kapcsolatok megléte vagy hiánya a teljes mintában, az önkéntes tapasztalatokkal rendelkezők és korcsoportok szerinti, illetve soha nem volt önkéntesek almintáiban (%)

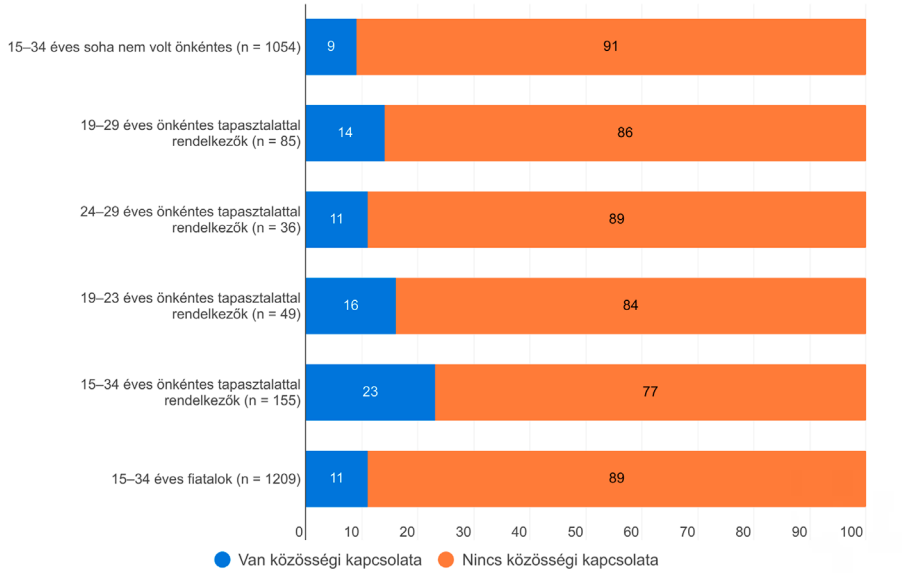

Forrás: *saját szerkesztés*

Az önkéntes tapasztalatokkal rendelkezők korcsoportonkénti elemzése azt mutatja, hogy közösségi kötődéseikben legaktívabbak a 19–23 évesek (16 százalék), míg a vizsgálati almintát alkotó 19–29 évesek esetében ez 14 százalékot tesz ki,[63] a korcsoportok közti eltérés tehát nem szignifikáns. A közösségi kötődésre a három legtöbb említést kapott indíttatás a szórakozás és kikapcsolódás (66 százalékos említés), továbbá „magukért" a közösségekért, azaz a valahová tartozás érzése (61 százalékos említés) voltak. Ezeket követték az új készségek elsajátítása (31 százalékos említés), illetve új emberek megismerése (27 százalékos említés). Fényes[64] alapján ezek a közösségi kapcsolódástípusok az önérdek, az altruizmus (lásd altruista individualizáció) és szakmai tapasztalatszerző motivációs mintázatokként azonosíthatók.

További fontos kérdés annak vizsgálata, hogy milyenek ezek a közösségi kapcsolatok, illetve melyeket választják leginkább a fiatalok. Ahogyan várható volt, elsősorban a baráti kapcsolatok dominálják a közösségi kötődéseket: a 15–34 éves fiatalok 60 százalékára ez volt jellemző (4. ábra). Érdekes megfigyelni, hogy ezt

63 $p = 0{,}495$

64 Fényes 2021.

a fajta kötődést az önkéntes tapasztalattal rendelkezők esetében 52 százalék, az önkéntes tapasztalattal nem rendelkezőknél 62 százalék említette. A különbség véleményünk szerint arra utal, hogy azok, akik még soha nem voltak önkéntesek, közösségi kapcsolataikban sokkal koncentráltabbak, és szinte szakadékszerű visszaesés mutatkozik a többi közösségi kapcsolódásaikban. Esetükben a további három leggyakrabban megjelölt közösségi kapcsolat az online közösség vagy fórum (14 százalékuknál), illetve a sport- vagy fitnesz-, valamint a kulturális vagy művészeti csoporthoz tartozás (13-13 százalékuknál) volt.

4. ábra: A közösségi kapcsolatok típusai a 15–34 évesek almintáiban (%)

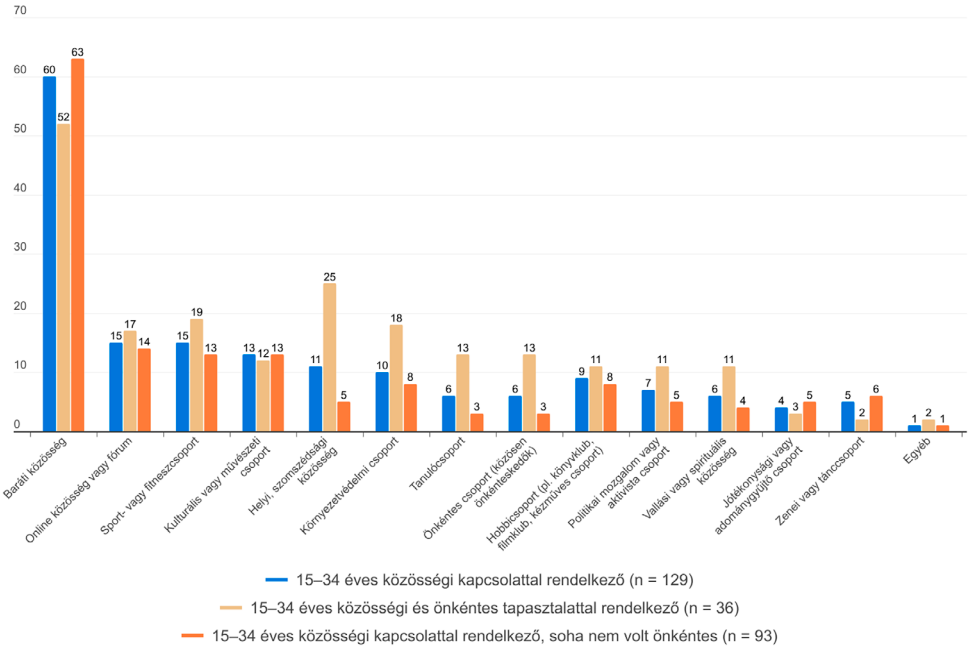

Forrás: *saját szerkesztés*

Az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező 15–34 éves fiatalok közösségi kapcsolatai heterogénebb és szélesebb területet öleltek fel, amelyek tradicionális – például a helyi, szomszédsági közösséghez tartozás (25 százalék) –, valamint (poszt)modern – például sport- vagy fitneszcsoport (19 százalék), környezetvédelmi csoport (18 százalék), online közösség vagy fórum (17 százalék) – közösségi kötődésekre utalnak. Mintegy 13-11 százalékuknak volt fontos a demokratikus részvételi közösségekhez – önkéntes, illetve politikai mozgalomhoz vagy aktivista csoporthoz – való tartozás. Meg kell jegyezni, hogy ugyancsak 13 százalékuk vallotta magát célorientált (például tanulócsoport) és 11 százalékuk vallási, spirituális közösségekhez tartozónak.

5. ábra: A közösségi kapcsolatok típusai a 15–34 éves és a 19–29 éves önkéntes tapasztalatokkal rendelkezők almintáiban (%)

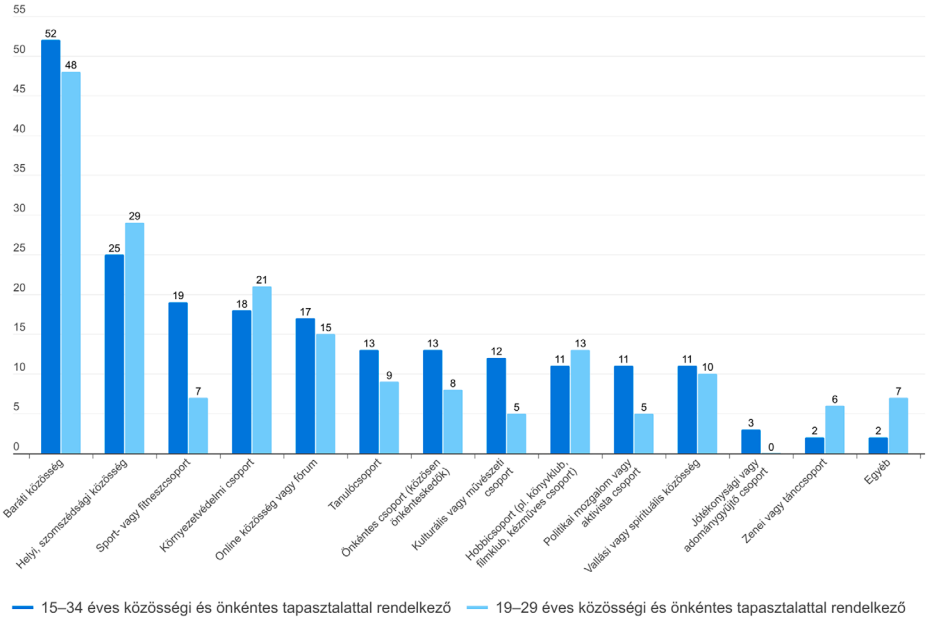

Forrás: *saját szerkesztés*

Mindehhez képest a közösségi kapcsolatokkal és önkéntes tapasztalatokkal rendelkező 19–29 évesek körében a baráti közösségekhez tartozást már csak 48 százalékuk jelölte, és további kapcsolódásaikban különös sajátosságokat mutattak (5. ábra). Legtöbbjük (29-13 százalék) négy közösségtípust említett kiemelten: helyi, szomszédsági közösség (29 százalék), környezetvédelmi csoportok (21 százalék), online közösség vagy fórum (15 százalék), hobbicsoport (pl. könyvklub, filmklub, kézműves csoport, 13 százalék). Mintegy tizedük tartozott vallási vagy spirituális közösségekhez, és csak alig 8 százalékuk jelölte meg az önkéntes csoportokat. Úgy véljük, hogy ez az adat egyfelől tovább erősíti az önkéntes identitással kapcsolatban már leírt véleményünket. Másfelől ha ránézünk erre a közösségi kapcsolódási struktúrára, azt feltételezhetjük, hogy ezekben a (például helyi vagy hobbi) közösségekben a fiatalok végezhetnek olyan – informális önkéntes – tevékenységeket, amelyeket nem tartanak tudatosan önkéntességnek.

Általában azt tartjuk, hogy a közösségek megtartóereje, az azokhoz való kapcsolódás a települési lejtővel egyenes arányban nő. Ezt az elemzésünk csak részben tudja igazolni, hiszen, ahogy a következő, 6. ábra is mutatja, a közösségi kapcsolattal rendelkező 15–34 éves és 19–29 éves fiatalok legnagyobb arányban

(37-38 százalékban) a városi fiatalok közül kerültek ki, a községi fiatalok közel egyharmados részesedése mellett.

Ugyanakkor a közösségi kapcsolatokkal nem rendelkező 15–34 évesek és 19–29 évesek körében magasabb (19-20 százalék) a fővárosi, de ugyancsak egyharmadközeli a városi és községi fiatalok aránya.

Ezek alapján megkockáztatható, hogy a pandémia után két évvel készült felvétel egy változásban lévő állapotot rögzített, és a mérleg nyelve – a közösségi kapcsolódást illetően – a városi és községi individualista, illetve altruista individualista fiatalok között billeg.

6. ábra: A közösségi kapcsolatokkal rendelkező és nem rendelkező 15–34 éves és 19–29 éves fiatalok megoszlása településtípusonként (%)

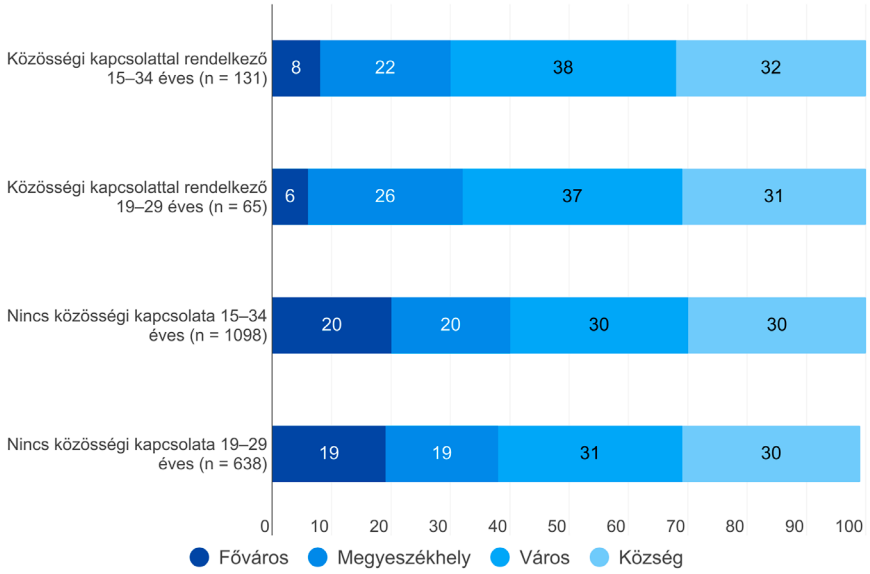

Forrás: *saját szerkesztés*

A részletesebb elemzések a következőket mutatják:

- A kevés közösségi kapcsolatokkal rendelkező 19–29 éves, fővárosi fiatalok 62 százaléka vallási vagy spirituális, míg közel harmaduk hobbicsoportokhoz kötődött. [65]
- A megyeszékhelyen élők több mint fele (57 százaléka) számolt be online közösségekhez, közel kétötöde sport- vagy fitnesz-, illetve tanulócsoporthoz, egyharmaduk baráti közösségekhez, kulturális és művészeti, valamint keve-

65 Ezt az eredményt a minta kis elemszámából eredő torzítás is okozhatta.

sebb mint egyharmaduk politikai közösségekhez, aktivista csoportokhoz való tartozásról.

– Nagyon színes és a fentieknél több és nagyobb arányú közösségi kötődés jellemezte a 19–29 éves városi fiatalokat: 63 százalékuknak a tanulócsoportokhoz való tartozás által célorientált kötődése volt. Majdnem azonos arányban (42-40 százalékban) baráti és helyi közösségekhez kapcsolódtak, míg 35-37 százalékuk a sport- és környezetvédelmi közösségeket is megjelölte. Valamivel több mint egynegyedük az online, a politikai közösségek vagy aktivista, illetve önkéntes csoportokhoz való tartozásáról vallott. Legkevesebben (19-21 százalék) tartoztak közülük a hobbi- és kulturális, művészeti közösségekhez.
– A községekben élő 19–29 éves fiatalok közösségi kapcsolódásai (49-47 százalékban) a helyi közösségek és a kulturális, művészeti csoportokban koncentrálódott. Kevesebb mint egyharmaduk hobbicsoportokhoz tartozott, míg 25-22 százalékuk négy közösségi kapcsolódási típust említett: sport- vagy fitnesz-, baráti, politikai vagy aktivista, illetve környezetvédelmi csoportok. Mindezek alapján megállapítható, hogy a 19–29 éves fiatalok közösségi kapcsolatainak koncentrálódása településtípusonként karakterisztikus különbségekkel rendelkezik.

Megvizsgálva a 19–29 éves közösségi kapcsolatokkal rendelkező és nem rendelkező fiatalok közötti demográfiai különbségeket, négy sajátosságot kell kiemelni. Egyrészt nagyobb arányban találtunk nőtlen/hajadon egyedülállókat a közösségi kapcsolódók között.[66] Másrészt amíg a szakmunkás végzettségűeknek inkább voltak közösségi kapcsolatai, addig a felsőfokú végzettségűeknek inkább nem.[67] Harmadrészt a közösségi kapcsolathiányos fiatalok döntő többsége munkaviszonyban álló (ez magyarázhatja az időhiányt), míg a kapcsolattal rendelkezők egynegyede tanuló volt.[68] Végezetül a magukat – különösen az egyház tanításai szerint – vallásosnak vallók inkább kötődtek a közösségekhez.[69]

A közösségi kapcsolódás lehetőségeinek észlelése a 19–29 éves kapcsolódó fiataloknál

Általában a kutatások abból az optimumból indulnak ki, hogy a közösségi kapcsolódásra – és ezen belül az önkéntesség választására – „korlátlan" lehetőségek állnak rendelkezésre. Ezért is érdemel kitüntetett figyelmet következő elemzésünk, amelyben azt tárjuk fel, hogy a fiatalok miként észlelik a közösségi kapcsolódásra (önkéntességre) lehetőséget adó programokat.

66 Ezzel együtt az összefüggés az alminta elemszáma miatt nem szignifikáns, $p = 0{,}127$.
67 $p = 0{,}033$
68 $p = 0{,}052$
69 $p = 0{,}001$

Az adatok (lásd 7. ábra) ez esetben is egyértelműen bizonyítják, hogy a 15–34 éves önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok jóval nagyobb arányban (74 százalékuk) észlelik a közösségi kapcsolódás lehetőségeit, mint a hasonló korú, ilyen tapasztalattal nem rendelkezők (40 százalék).[70]

7. ábra: A közösségi kapcsolódás lehetőségeinek észlelése a teljes mintában, az önkéntes tapasztalatokkal rendelkezők és korcsoportok szerinti, illetve az önkéntes tapasztalatokkal egyáltalán nem rendelkezők almintáiban (%)

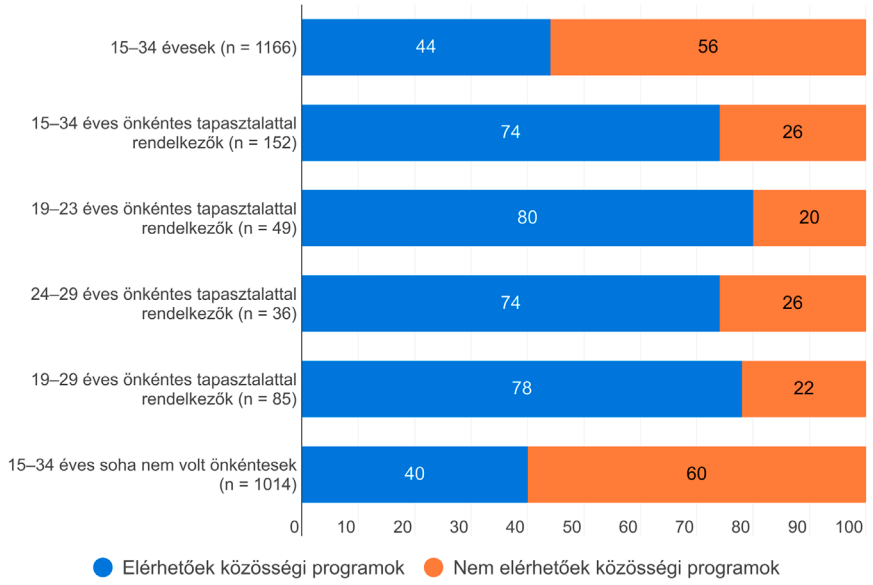

Forrás: *saját szerkesztés*

Korcsoportok szerint azt találtuk, hogy a 19–23 éves önkéntes tapasztalattal rendelkező fiatalok jelezték legnagyobb arányban (80 százalékuk), hogy észlelik az olyan közösségi programokat, amelyeket kifejezetten fiatalok számára szerveznek (például az önkormányzatok, civil szervezetek vagy egyházak), és közösségi kapcsolódásra adnak lehetőséget.[71]

Célcsoportunkban, a 19–29 éves önkéntes tapasztalattal rendelkezők körében is majdnem ilyen magas (78 százalékos) ezen programok elérhetőségének jelzése.[72] Érdekes módon ez esetben a fiatalok 32 százaléka volt városi, 28-28 százaléka megyeszékhelyen vagy községekben élő és csak 12 százalékuk fővárosi. Ezek az adatok

70 $p < 0{,}001$

71 A korcsoportok közti eltérés azonban nem szignifikáns ($p = 0{,}254$), így ez a különbség akár mintavételi ingadozásból is adódhat.

72 $p < 0{,}001$

felvetik azt a problémát, hogy a különböző programok toborzási módszerei közül hol és melyek érik el leghatékonyabban az adott célcsoportot.[73]

Valójában a fő kérdés az, hogy akik észlelik ezeket a közösségi programokat, részt vesznek-e rajtuk és milyen gyakorisággal. Az eredmények azt mutatják, hogy az önkéntes tapasztalattal rendelkező fiatalok közül a 15–34 évesek 61 és a 19–29 évesek 54 százaléka, míg a soha nem volt önkénteseknek csak 46 százaléka vesz részt ezeken a programokon.[74] Gyakoriság szerint az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok nagyobb arányban (a 15–34 évesek 23, a 19–29 évesek 18 százaléka) rendszeres résztvevői ezeknek a programoknak, míg az önkéntes tapasztalattal egyáltalán nem rendelkezők körében ez 9 százalékukra volt jellemző.[75] Ahogy a 8. ábrán látható, a két csoport között az epizodikus (alkalmi) résztvevők arányában (37-38 százalék) alig látunk különbséget, ám az önkéntes tapasztalattal nem rendelkezők 54 százaléka nem vesz részt ilyen programokon.

8. ábra: A részvétel gyakorisága a 15–34 éves és 19–29 éves önkéntes tapasztalatokkal rendelkező és nem rendelkező fiatalok körében a közösségi kapcsolódást lehetővé tevő programokon[76]

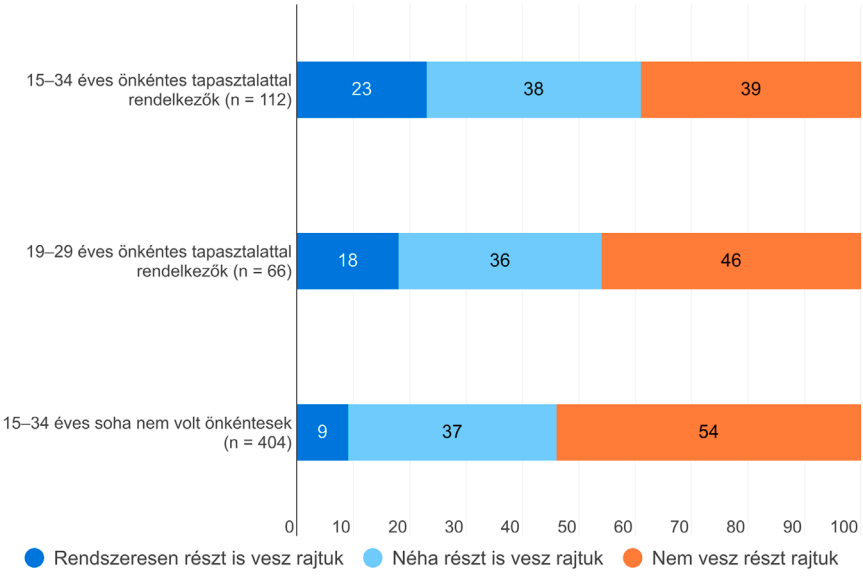

Forrás: *saját szerkesztés*

73 Lásd: Bifkovics–Malota 2024.

74 $p < 0{,}001$

75 $p < 0{,}001$

76 Az esetszámok azokra vonatkoznak, akik azt mondták, hogy van tudomásuk közösségi kapcsolódást lehetővé tevő programokról.

Amikor azt vizsgáltuk, hogy milyen típusú fiataloknak szóló – közösségi kapcsolódásra lehetőséget adó – programokat észlelnek a fiatalok, meglepő és nem várt eredményeket kaptunk. Meglepőek ezek az eredmények a fentebb már bemutatott közösségi kapcsolódási formák tekintetében, illetve sokkal karakterisztikusabb különbséget látunk az önkéntes tapasztalattal rendelkezők és nem rendelkezők választásaiban.

A 15–34 éves önkéntes tapasztalattal rendelkező fiatalok „észlelési küszöbét" legnagyobb arányban (49, illetve 40 százalékban) a jótékonysági vagy adománygyűjtő programok, illetve a baráti közösségekhez való csatlakozás lehetősége érte el. Ezt követően közel harmaduk a kulturális és sport-, míg 29-24 százalékuk a vallási közösségek, a tanulócsoportok, a helyi közösségek, környezetvédelmi csoportok, politikai mozgalmak, hobbicsoportok programjainak elérhetőségére figyelt fel. Érdekes módon az online közösségek és önkéntes csoportok programjait alig 18 százalékuk említette (9. ábra).

9.ábra: A közösségi kapcsolatok lehetőségeinek észlelése a 15–34 éves és 19–29 éves önkéntes tapasztalatokkal rendelkező és nem rendelkező fiatalok körében (%)

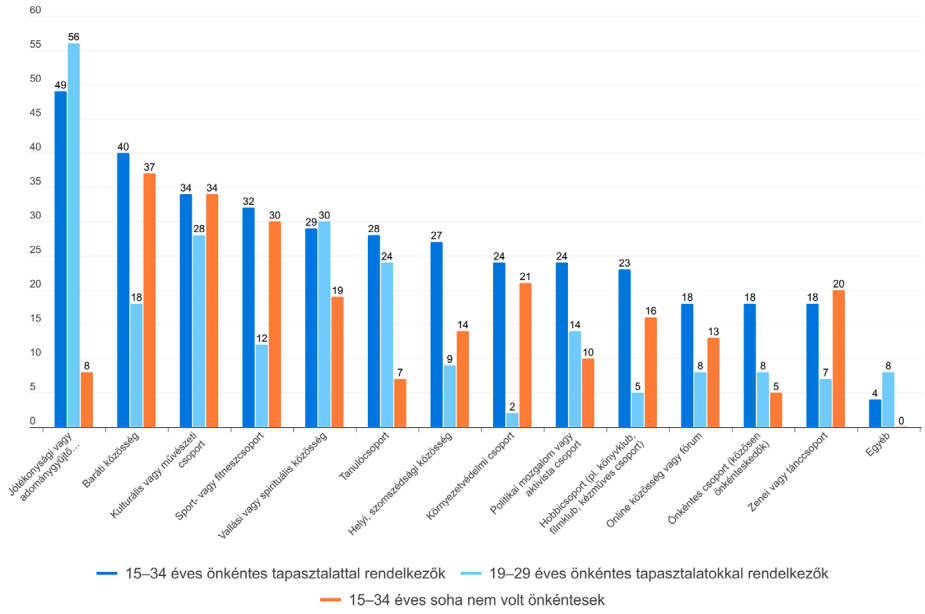

Forrás: *saját szerkesztés*

A 19–29 éves önkéntes tapasztalattal rendelkező fiatalok több mint fele számolt be a jótékonysági vagy adománygyűjtő programok elérhetőségéről. Ezt követően közel harmaduk a vallási vagy spirituális közösségek, 28 százalékuk a kulturális és művészeti csoportok, míg közel negyedük a tanulócsoportok programjait tartotta

elérhetőnek. A politikai mozgalom vagy aktivista csoportok programjaira 14 százalékuk, a sportprogramokra alig 12 százalékuk figyelt fel. Esetükben az önkéntes csoportok programjait alig 8 százalékuk észlelte.

A 15–34 éves, önkéntességi tapasztalatokkal nem rendelkezők almintájában a fiatalok 37 százaléka a baráti közösségek, 34 százaléka a kulturális és művészeti csoportok, míg közel egyharmada a sportközösségek programjainak elérhetőségét jelölte meg. Egyötödük a környezetvédelmi, a zenei vagy tánc-, illetve vallási csoportok programjainak elérhetőségére figyelt fel. A hobbicsoportok, a helyi, szomszédsági közösségek, illetve az online közösségek programjainak elérhetőségéről 16-13 százalékuk számolt be.

Összegzés

A pandémia után két évvel készült felmérés adatainak elemzése az (aktív) önkéntesek arányának csökkenéséről adott számot. Ez a Magyar Ifjúság Kutatás 2024-es teljes mintájában, a 15–29 évesek körében 3,1 százalékpontos csökkenés volt, míg az önkéntes aktivitás leginkább a 25–29 éves korosztályban esett vissza (3,0 százalékponttal) a 2020-ban mértekhez képest. A pandémia másik következményének tudható be, hogy az önkéntes tapasztalatokkal nem rendelkezők aránya növekedett, ami a 19–29 éves korosztályban volt szembetűnő.

Több mint másfél évtizede folyamatosan hangoztatott felhívás, hogy a fiatalok önkéntességbe való bevonására kiemelt figyelmet kell fordítani. Ezt erősítik eredményeink is, mivel azt találtuk, hogy az önkéntes tapasztalat önmagában is erős választóvonalat képez a fiatalok társadalmi integrációjában és közösségi kapcsolódásában. Ugyanis bár a 15–34 éves magyar fiatalok alig 11 százaléka vallott közösségi kötődéseiről, mégis a részletesebb elemzés azt mutatta, hogy az önkéntes tapasztalattal rendelkező fiatalok körében ez elérte a 23 százalékot. Továbbá azt tártuk fel, hogy az Ulrich Beck által leírt altruista individualizmus az önkéntes tapasztalatokkal rendelkező fiatalok egy bizonyos körére inkább jellemző, mint az ilyen tapasztalattal még nem rendelkezők csoportjára. Figyelemre méltó, hogy kapcsolódásaikban a tradicionális, valamint (poszt)modern értékekre utaló, a célorientált, a vallási, spirituális közösségi kapcsolódás, valamint a demokratikus részvételi közösségekhez tartozás különböző erősséggel jelent meg. Megkockáztattuk azt a feltevést, hogy a pandémia után két évvel készült felvétel egy változásban lévő állapotot rögzített, és a mérleg nyelve – a közösségi kapcsolódást illetően – a városi és községi individualista, illetve altruista individualista fiatalok között billeg.

Elemzésünk másik fontos kérdésfeltevése volt, hogy milyen közösségi programokon keresztüli lehetőségeket észlelnek a fiatalok a közösségi kapcsolódásra. Az eredmények azt mutatják, hogy az önkéntes tapasztalattal rendelkezők szignifikánsan nagyobb arányban észlelték a környezetükben elérhető jótékonysági,

kulturális, vallási és tanulmányi programokat, mint azon kortársaik, akik soha nem végeztek ilyen tevékenységet.

A korábbi felvételhez képest nem változott az, hogy az önkéntesség és a sűrűbb közösségi hálózatok megléte inkább a kedvezőbb szociodemográfiai pozíciójú (magasabban képzett, városi, főként fővárosi és aktív státuszú) fiatalok körére koncentrálódik.

A feltárt összefüggések és a módszertani korlátok kijelölik a kutatás folytatásának és továbblépésének irányait is. Egyfelől szükséges lehet az itt felmerült elméleti keretek, mint az altruista individualizmus és a modern, hálózati önkéntességi formák pontosabb fogalmi operacionalizálása a későbbi kérdőívek során. Másfelől fontos téma lehet az önkéntes lehetőségek/programok észlelési és a kötődés közötti összefüggések további vizsgálata. Ugyanis a válaszadók észlelése a programok terén egészen mást mutatott, mint a kötődési típusok terén. Ennek mélyebb feltárása az önkénteseket foglalkoztató szervezetek számára a célzottabb toborzási módszerek kialakításához nyújthat módszertani segítséget.

Hosszabb távon szükséges lehet olyan panel- vagy longitudinális kutatási programok tervezése és megvalósítása, amelyek alkalmasak az önkéntes tevékenység és a társadalmi integráció közötti oksági irányok és hatásmechanizmusok feltárására a hazai ifjúság körében.

Az eredmények interpretálásakor természetesen figyelembe kell venni a tanulmány korlátait is, amelyek részben a másodlagos elemzés jellegéből adódnak: a 2024-es adatfelvétel esetén az önkéntesség kérdéssora 1250 fős almintán került lekérdezésre, amely mintának csak egy töredéke volt önkéntes tapasztalattal rendelkező válaszadó. Ebből fakadóan bizonyos specifikus részcsoportok vizsgálatakor az elemszámok jelentősen lecsökkentek, ami óvatosságra int az adatok széles körű általánosíthatóságát illetően.

Irodalom

Bartal, A. M. 2010: „Élnek köztünk boldog emberek is…" Az önkéntesek és nem-önkéntesek jellemzői az Európai Értékrend Vizsgálat tükrében. In Rosta, G. – Tomka, M. (szerk.) *Mit értékelnek a magyarok?* Budapest, OCIPE Magyarország – Faludi Ferenc Akadémia, 143–186.

Bartal, A. M. 2019: Vissza a jövőbe – a magyar önkéntesség harminc évéről három tételben. *Civil Szemle,* 16. évfolyam, 1, 15–32.

Bartal, A. M. 2021: A Nemzeti Önkéntes Stratégia (2012–2020) – eredmények és adósságok. *Önkéntes Szemle,* 1. évfolyam, 1, 3–20.

Bartal, A. M. 2023: Egy régi jelenség új köntösben. *Pólusok,* 3. évfolyam, 2, 58–83. https://doi.org/10.15170/PSK.2022.03.02.03

Bartal, A. M. 2025: A „láthatatlan" önkéntesség. Néhány adalék az informális önkéntesség differenciált megközelítéséhez és leírásához. *Önkéntes Szemle,* 5. évfolyam, 3, 3–25.

Bartal, A. M. – Kmetty, Z. 2011: Választás és meghívás – a református, vallásos önkéntesek vizsgálatának eredményei. *Confessio,* 35. évfolyam, 1, 55–65.

Bartal, A. M. – Kmetty, Z. 2012: A magyar önkéntesek motivációi – a Magyar Önkéntes Motivációs Kérdőív sztenderdizálásának eredményei alapján. *Civil Szemle,* 8. évfolyam, 4, 7–30.

Bartal, A. M. – Lukács, J. Á. – Tamás, L. 2022: A COVID-19 járvány hatása a közösségi rezilienciára. In Horn, D. – Bartal, A. M. (szerk.) 2022: *Fehér könyv a COVID-19-járvány társadalmi-gazdasági hatásairól*. Budapest, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Közgazdaságtudományi Intézet, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, 68–98. https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2022/05/FeherKonyv.pdf (letöltve: 2026. 06. 20.)

Batta, Zs. 2013: *Önkéntesség Magyarországon 2013*. Budapest, Századvég Kiadó.

Beck, U. 1986: *Risikogesellschaft – Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt am Main, Suhrkamp.

Beck, U. – Beck-Gernsheim, E. 2002: *Individualization: Institutionalised individualism and its social and political consequences*. London, SAGE Publications.

Béla-Csovcsics, A. – Bifkovics, B. – Kazár, K. 2026: A formális önkéntesek mozgósítási kihívásai – Klaszterelemzés egy empirikus kutatás alapján. *Vezetéstudomány*, 57. évfolyam, 5, 31–44. https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2026.05.03

Bifkovics, B. – Malota, E. 2024: Önkéntesség a szájreklám és a szervezetek kommunikációjának tükrében – Integratív szakirodalmi szintézis és javasolt kutatási irányok. *Vezetéstudomány,* 55. évfolyam, 4, 63–76. https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2024.04.05

Cnaan, R. A. – Handy, F. 2005: Towards understanding episodic volunteering. *Vrijwillige Inzet Onderzocht,* 2. évfolyam, 1, 29–35.

Cnaan, R. A. – Meijs, L. – Brudney, J. L. – Hersberger-Langloh, S. – Okada, A. – Abu-Rumman, S. 2022: You thought that this would be easy? Seeking an understanding of episodic volunteering. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations,* 33. évfolyam, 2, 415–427. https://doi.org/10.1007/s11266-021-00329-7

Cuzzocrea, V. – Collins, R. 2015: Collaborative individualization? Peer-to-peer action in youth transition. *Young,* 23. évfolyam, 2, 136–153. https://doi.org/10.1177/1103308815569390

Demicheli, F. – Tonon, D. – Belleti, M. – Atanasov, D. 2023: *Mapping and analysis of research on youth volunteering in Europe. Strategic National Agencies' Cooperation on Volunteering (SNAC Volunteering)*. SALTO, Vienna, OeAD-GmbH. https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-4455/Mapping%20and%20Analysis%20of%20Research%20on%20Youth%20Volunteering%20in%20Europe%20-%20SNAC%20-%20rev.%20March%2024.pdf (letöltve: 2026. 06. 20.)

Dorner, L. 2021: Az önkéntesség motivációs elméletei integratív keretben. *Önkéntes Szemle,* 1. évfolyam, 1, 39–55. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.39-55

Eurostat 2022: *Persons participating in formal/informal voluntary activities or active citizenship by sex, age and educational attainment. Social and cultural participation (2015 and 2022).* https://doi.org/10.2908/ilc_scp19, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_SCP19/default/table?lang=en (letöltve: 2026. 06. 20.)

Fényes, H. 2021: Az elmúlt tíz év eredményei a felsőoktatási hallgatók önkéntességéről. *Önkéntes Szemle,* 1. évfolyam, 1, 56–68. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.56-68

Fényes, H. – Bartal, A. M. – Gyorgyovich, M. 2025: A magyar önkéntesek jellemzői generációs megközelítésben, avagy mit tudunk a Z generációsok szüleiről? *Önkéntes Szemle,* 5. évfolyam, 4, 30–64. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2025.4.30-64

Finkelstein, M. A. – Penner, L. A. – Brannick, M. T. 2005: Motive, role identity, and prosocial personality as predictors of volunteer activity. *Social Behavior and Personality, 33.* évfolyam, 4, 403–418.

Gazsó, D. – Dorner, L. – Csordás, G. 2022: Fiatal és érett felnőtt önkéntesek motivációi és személyiségvonásai – egy pilot kutatás eredményei. *Önkéntes Szemle,* 2. évfolyam, 1, 63–91. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2022.1.63-91

Gyorgyovich, M. 2021: A formális és informális önkéntesség – Az Önkéntesség Magyarországon 2018. felvétel szerint. *Önkéntes Szemle,* 1. évfolyam, 1, 21–38. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.21-38

Gyorgyovich, M. 2022: Az erős önkéntesidentitással bíró fiatal önkéntesek alakulása a koronavírus árnyékában. In Székely Levente (szerk.) *HorizontON – Aktuális kérdések a magyarországi fiatalok élethelyzetéről és életmódjáról*. Budapest, Ifjúságkutató Intézet, 23–35.

Gyorgyovich, M. 2023: A 15–29 éves önkéntes fiatalok jellemzői és néhány megjegyzés az adatfelvételi módszertanokról. *Önkéntes Szemle, 3.* évfolyam, 1, 3–24. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.3-24

Gyorgyovich, M. – Menich, D. – Simon, N. – Kollár, D. – Szadorai, D. 2020: *Önkéntesség Magyarországon 2018*. Budapest, Századvég Kiadó.

Gyorgyovich, M. – Vas, É. 2025: Önirányított részvétel, vagy csak a formális önkéntesség deprivált formája? – Az informális önkéntesség jellemzői az „Önkéntesség Magyarországon 2023" kutatás adatai tükrében. *Önkéntes Szemle,* 5. évfolyam, 3, 26–51. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2025.3.26-51

Haski-Leventhal, D. – Alony, I. – Flemons, P. – Woods, A. 2022: *Online volunteering: Unlocking untapped potential.* Volunteering Australia. 2022. november. https://volunteeringstrategy.org.au/VRP_Online-volunteering-Unlocking-untapped-potential (letöltve: 2026. 09. 22.)

Hustinx, L. 2001: Individualism and new styles of youth volunteering. *Voluntary Action, 3.* évfolyam, 2, 57–76.

Hustinx, L. – Cnaan, R. A. – Handy, F. 2010: Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for Theory of Social Behaviour,* 40. évfolyam, 4, 410–434. https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2010.00439.x

Hyde, M. – Dunn, J. – Scuffham, P. A. – Chambers, S. K. 2014: *A systematic review of episodic volunteering in public health and other contexts.* BMC Public Health. https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-992

Macduff, N. 2005: Societal changes and the rise of the episodic volunteer. In Brudney, J. (szerk.) Emerging areas of volunteering. *ARNOVA Occasional Paper Series.* 1. évfolyam, 2, 49–61. Indianapolis, Association for Research on Non-profit Organisations and Voluntary Associations.

Norris, F. – Stevens, S. – Pfefferbaum, B. – Wyche, K. – Pfefferbaum, R. 2008: Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology,* 41. évfolyam, 127–150.

OECD 2024: *Unleashing the potential of volunteering for local development. An international comparison of trends and tools*. OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Papers, No.024/11, Paris, OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/deab71bd-en. https://www.oecd.org/en/publications/unleashing-the-potential-of-volunteering-for-local-development_deab71bd-en.html (letöltve: 2026. 06. 20.)

O'Higgins, N. 2020: *Volunteer work and its links to the labour market experiences of young people.* ILO, UN Volunteers. https://knowledge.unv.org/system/files/2020-12/ILO%20paper_EN_Final_21Dec2020.pdf (letöltve: 2026. 06. 20.)

Penner, L. A. 2002: Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactionist perspective. *Journal of Social Issues,* 58. évfolyam, 3, 447–467.

Petkovic, S. – Papp, K. 2022: *Research on volunteer-based youth work: Final report. European Youth Forum.* https://www.youthforum.org/files/YFJ_volunteerbasedyouthwork_v8_WEB.pdf (letöltve: 2026. 06. 20.)

Smith, D. H. 1994: Determinants of voluntary association participation and volunteering: A literature review. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly,* 23. évfolyam, 3, 243–263.

Váradi, R. 2021: Az önkéntesség alakulása Magyarországon a 2010-es években – A Központi Statisztikai Hivatal Munkaerő-felmérésének 2011–2019 közötti kiegészítő felvételei alapján. *Önkéntes Szemle,* 1. évfolyam, 4, 3–38. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.4.3-38

Wilson, J. 2000: Volunteering. *Annual Review of Sociology,* 26, 215–240. https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215

Felhasznált adatbázisok

Önkéntesség Magyarországon 2013 (Századvég)
Önkéntesség Magyarországon 2018 (Századvég)
Önkéntesség Magyarországon 2023 (Századvég)